

DOI: 10.32347/2076-815x.2023.82.3-16

УДК 711.1

доктор архітектури, професор **Дьомін М.М.**,
deminmaster@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3144-761X,
доктор архітектури, професор **Яценко В.О.**,
viktoryathenko@ukr.net, ORCID: 0000-0002-6054-729X,
Короткова Т.М., kotasya@ukr.net, ORCID: 0000-0002-8375-569X,
Київський національний університет будівництва і архітектури

ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ, ЧОМУ РЕГІОНАЛЬНЕ ПЛАНУВАННЯ Є ОСНОВОЮ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОБУДОВІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Співставляючи нинішні проблеми регіонального планування з тими які стояли кілька десятків років тому можна впевнитися, що за цей час ми досягли зовсім небагато.

Як і тоді актуальними остаються проблеми визначення об'єкту і предмету, теорії і методології, критеріїв і цілей регіонального планування, форм організації розробки і реалізації проектних рішень.

М.М. Дьомін

Розглянуто в стислій формі результати розвитку регіонального планування в Україні та становлення його як окремої самостійної школи. Розглянуто основні базові дослідження українських вчених, які дають можливість стверджувати про самостійність школи, достатність наукових та проектних розробок, форми комплексних вирішень питань пов'язаних з системою поселення-територіальна громада-район-область-країна, і головне надпотужний людський професійний потенціал спеціалістів в різних галузях, які заінтересовані були завжди проблемами містобудівної діяльності. Зроблена спроба доказати, що Регіональне планування це один з інструментів побудови стратегії розвитку країни на всіх рівнях.

Ключові слова: регіональне планування; містобудівна діяльність; стратегія розвитку; розселення; парадигма; територіальна громада; районне планування.

Вступ. Мабуть жоден архітектор, що працює у сфері містобудування не стане заперечувати, що регіональне планування це перспективне бачення територіальної організації громади, району, області, країни. Чи такі об'єкти уже не характерні для нашої країни і для них не потрібно розробляти проектну документацію? Саме територіальна організація як термін було започатковано

американським географом Мерілом ще в 70-х роках ХХ століття. На думку багатьох науковців, дослідження яких дотичне до проблем територіальної організації і є не що інше як розміщення взаємопов'язаних виробництв, підприємств, соціальної сфери населення, яка формує всі процеси життєдіяльності людей і раціональне використання територій. Соціальні, просторові, функціональні, виробничі, інженерні, природні процеси є не що інше, як система взаємодії, а не випадкове розміщення на території різних рівнів, від села до країни в цілому.

Вивченість проблеми. Регіональне планування в Україні як вид проектної, концептуальної, багатогалузевої наукової діяльності, як процес направлений на досягнення ефективних зв'язків всіх сфер життєдіяльності не тільки окремих міст, а і великих територіальних систем, завжди мало за мету вдосконалення розселення, раціонального використання території, покращення екологічного стану та багато іншого, пройшло складний еволюційний шлях. І це є основним аргументом містобудівного пріоритету, який будується на історичній ієрархічній системі розвитку.

Питання взаємозв'язку територіального розташування об'єктів, та ефективність їх функціонування, інтересувало не тільки архітекторів, ще в ХІХ столітті, коли почали досліджувати закономірності розміщення промислових і сільськогосподарських об'єктів у системах розселення.

З часом наукове моделювання систем різних рівнів вдосконалювалось: розглядався не тільки просторовий фактор розміщення, а і брались до уваги вплив економіки, географії і соціології. Саме тому в подальшому І. О. Фомін назвав регіональне планування симбіозом різноманітних знань систематизованих та виражених в окремий вид містобудівної діяльності найвищого рівня.

Якщо розглядати зарубіжний досвід то доречним буде показати наступні напрямки розвитку регіональної діяльності:

- класичні (Й. Гюнел, В. Лаундхарт, А. Вебер, В. Кристаллер, А. Льош);
- неокласичні (А. Маршал, Дж. Бартс, Х. Зіберт, Р. Солоу);
- теорії кумулятивного зростання (Г. Мюрдаль, Ф. Перру, Ж.Р. Будвіль, Д. Фрідман);
- нові теорії регіонального зростання (Дж. Харріс, П. Кругман, А. Хіршман, Е. Глейзер).

Потужним поштовхом розвитку регіонального планування став розвиток промисловості та постійний територіальний конфлікт з сільськогосподарським виробництвом.

П. Аберкромбі ввів у практику термін «районне планування» і очолив по суті всі основні проекти, які здійснювались в Англії, Шотландії і Уельсі. В

Україні районне планування, як окремий вид містобудівних робіт, бере початок в 30-х роках минулого століття під загальною ідеєю «загальна основа упорядкованого розселення в містобудуванні». [1]

За ствердженням Д.І. Богорада: «В послевоенный период районная планировка стала играть более широкую роль – основы комплексного размещения всех видов строительства в районе и формирования внутрирайонных территориально-производственных комплексов». [1]

До недавнього часу районне планування розглядалось як один із важливих методів науково-обґрунтованого, спланованого розташування виробничих сил, основи розвитку країни, відповідно, розміщення робітничих ресурсів розселення, розвитку містобудування у відповідності до регіональних умов.

Саме на регіональні особливості та їх специфіку в системах розселення, звертає увагу М.М. Дьомін: «Форми розселення в різних районах України настільки різноманітні, як різноманітні історичні, географічні, екологічні, кліматичні та інші умови, що впливають на нього». [2]

Фундаментальними дослідженнями у сфері систем розселення стали роботи А. Ейнгорна, Д. Богорада, А. Станіславського, І. Фоміна, М. Дьоміна, Ю. Білоконя та інших. [1, 2, 4, 10, 11, 18, 20]

Проблеми розвитку систем розселення України досліджувались як за радянських часів, так і в період незалежності нашої держави. Серед спеціалістів, у сфері розселення на всіх рівнях, особливого значення набувають дослідження кінця ХХ та початку ХХІ століття: Ю. Білоконя, А. Доценка, М. Дьоміна, Ю. Пітюренка, Г. Фільварова, І. Фоміна та інших. [1, 2, 4, 11, 12]

Мета: мета публікації проаналізувати досягнення української містобудівної школи у сфері регіонального планування (генеральна схема, обласні схеми, районні схеми) та доказовими методами встановити важливість сформованої ієрархії містобудівної діяльності (в сфері регіонального планування) для розвитку нинішньої економічної, соціальної, культурної, екологічної стратегії країни особливо з урахуванням нинішніх змін адміністративно-територіального устрою, а саме появи нового територіального «гравця» об'єднаної територіальної громади.

Матеріали та методи.

До ХХ століття в світовому вимірі питання пов'язані з регіональним плануванням не мали глибокого коріння. Так, одним із перших нагадувань можна віднести до епохи Відродження, а саме ХV століття, коли Леонардо да Вінчі у своїй роботі над проектом зрошувальної системи в північній Італії усвідомив, що схему зрошувальної системи можна вважати ефективною тільки за ув'язкою її з іншими елементами території – містом, лісами, дорогами тощо.

Погляд на проблему спільного використання території був початком діяльності спеціалістів, географії, економіки, соціології, демографії та інших, які, на перший погляд, не мають ніякого відношення. Регіональне планування, на відміну від багатьох наук, у сфері територіальної організації, досліджує не саму територію, а процес та організацію діяльності людини та території. Звичайно, архітектура має набагато глибші корені свого розвитку, ніж регіональне планування та містобудування, проте вона завжди була елементом територіального простору. В самостійний вид діяльності по створенню видозміненого людиною природнього середовища в кінці XIX століття відокремилось містобудування, і, через декілька десятиліть, районне планування. Процес абсолютно закономірний, як наслідок поглиблення професійної спеціалізації, яка визначається кардинальними відмінностями в характері об'єкта - будівля - місто - район - регіон і відповідно методології прийняття проектних рішень, а також шляхів їх вирішення. Разом з тим всі види (стадії) архітектурно-містобудівного проектування органічно пов'язані спільністю предмета дослідження і проектування – створення повноцінного середовища життєдіяльності людини.

Повертаючись до історії, слід згадати деякі ключові фактори відносно зародження та становлення регіонального планування як самостійної науково-проектної діяльності у сфері містобудування. Регіональне планування ствердилось як методологія вирішення містобудівних проблем на територіях, що значно перевищували території міст уже існуючих та тих, що виникали на початку XX століття. Першими роботами з районного планування, які стали відомими широкому колу спеціалістів були: «проект планування Паризького району» в межах департаменту Сени (Л. Жосселі 1919 рік), проект районного планування Рурської області, площею 3,5 квадратних кілометрів при населенні 4 мільйони чоловік в Німеччині (1920 рік), проект планування Донкастерського району у Великобританії (П. Аберкромбі, 1922 – 1925 рр.). [5]

Засновником районного планування як нового виду містобудівної діяльності вважають П. Аберкромбі. Процес виконання проектів районного планування Донкастерського району у Великобританії, районного планування Нью-Йорка, Великого Лондона за прямої участі П. Аберкромбі сформувались наукові основи цієї багатогранної сфери архітектурної діяльності. Незаперечно в роботах П. Аберкромбі явно відчувається вплив Е. Говарда (саме його пропозиції вважають значна кількість дослідників початком регіонального планування) з його містами-супутниками, розосередженням промислових поселень тощо. Саме Е. Говард сформулював принципи районного планування як необхідність застосування єдиного планувального початку не міста, а групи поселень і

доцільності утворення організацій, які відповідають за містобудівну політику в районах з стрімкими темпами урбанізації.

Проте П. Аберкромбі – як архітектор-планувальник зробив значний внесок в теорію і практику районного планування – він розвинув ідею функціонального зонування дав пропозицію по комплексних рішеннях, містобудівних систем і інфраструктури великих територій.

Початком розвитку районного планування в Україні вважаються 30-ті роки минулого століття як «загальна основа планувального розселення і містобудування». [1] Формуються нові економічні райони одним з яких став Донбас з інтенсивним ростом як населення так і поселень. Такий потужний промисловий розвиток супроводжується значним ростом міст. Чисельність міського населення виросла з 28,1 мільйонів чоловік у 1913 році до 99,8 мільйонів у 1959 році. В містах розгортається житлове будівництво, виникає десятки нових міст і сотні нових селищ, особливо в нових промислових районах. [9] Інтенсивно ведеться будівництво залізничних і автомобільних доріг інженерних комунікацій. На місцевому рівні сільське розселення супроводжується появою нових МТС, фермових комплексів, елеваторів, овочесховищ, холодильників, підприємств первинної переробки продукції.

В умовах такого потужного розвитку економічної складової періоду перед районним плануванням виникає ряд першочергових задач:

1. Рациональне розміщення промислового, господарського житлового культурно-побутового, дорожнього, промислового, комунального і інших видів будівництва в межах кожного району на основі єдиного комплексного плану.

2. Планомірне розселення в межах районів з можливим приближенням місць проживання працюючих до міст їх роботи з додержанням санітарно-гігієнічних норм і інших умов, необхідних для створення нормальних умов проживання населення.

3. Організація систем транспорту, водозабезпечення, каналізації, електрозабезпечення, газозабезпечення територій всіх районів за загальним планом з метою обслуговування загальних потреб виробництва і населених місць.

4. Формування і ефективна організація всіх видів будівництва в районах з пропорційним співвідношенням всіх елементів з мінімальними затратами та максимальним використанням місцевих можливостей і ресурсів.

5. Охорона, розвиток та збагачення природних ресурсів районів - водних джерел, землі, рослин та охорона повітряного басейну з метою використання їх для покращення умов праці і побуту населених районів і організація масового відпочинку населення.

Вирішення цих задач сформулювали головною метою регіонального планування в даний період. Регіональне планування набуває великої актуальності та державного значення. Оцінюючи попередній період спеціалісти наголошують на ряді значних хиб у вирішенні питань регіонального планування. До них відносять відомчий диктат при виборі місць розміщення нових територій під виробництво без врахування уже існуючої системи розселення, значних затрат на інженерну підготовку, відсутність трудових ресурсів, складнощі з будівництвом нового житла та системи обслуговування, що погіршувало умови проживання як в санітарно-гігієнічному стані, так і віддалені від місць праці. Перевантаження системи розселення дублюючими підприємствами, що значно ускладнювало санітарно-екологічний стан територій. Такий підхід піддавався жорсткій критиці на всіх рівнях в плані відсутності загальнорайонних комплексних планів функціонального використання територій.

Відсутність комплексних дій по розвитку районів підтвердила актуальність нових підходів нового етапу районного планування. А відсутність єдиного плану розміщення нового будівництва призводить на практиці до роздрібленості затрат на дороги, інженерію, інженерну підготовку територій, обслуговування та інше.

За об'єктом районного планування чітко закріплюється не окреме поселення, а сукупність або група населених місць, розміщених в межах територій, які мають визначені признаки обмежень. Таким чином, районне планування стає вищим рівнем містобудівного проектування, який відповідає за розміщення всіх видів будівництва в районі обґрунтовуючи загальнодержавними інтересами.

За свідченням Д.І. Богорада, в післявоєнний період (1945 р.) регіональне планування набуло більш широкого значення – основи комплексного розміщення всіх видів будівництва в районі і формування внутрірайонних територіально-виробничих комплексів. [6] Надалі районне планування розглядається як один з важливих методів науково-обґрунтованого планового розміщення виробничих сил, розміщення трудових ресурсів, розселення та розвитку містобудування в межах районів. Багато спеціалістів пропонували теоретичну періодизацію розвитку регіонального планування в Україні виходячи з своїх сфер професійної діяльності. Найбільш обґрунтованими пропозиціями можна вважати наступні:

Є.М. Перцик – I період зародження районного планування в окремих промислових районах (1930-1941 рр.);

II період (1945-1960 рр.) - визначення районного планування, розробка великих проектів та поширення на всю територію країни, не залежно від функціональних особливостей використання;

III період (1960-1970 рр.) – інтенсифікація робіт з районного планування. Об'єми робіт і досліджень порівняно з попереднім періодом виріс в 10 раз. Особливо приділяється увага до наукових обґрунтувань; [7]

IV період можна вважати (1970-1980 рр.) - посилення уваги до проблем розселення, екології, виконанню пропозицій попередніх робіт запропонованих в Генеральній схемі розселення.

Особливої уваги заслуговує запропонована періодизація з урахуванням уже виконаних робіт та методичних принципів І.О. Фоміна. [1]

Початковим етапом автор вважає роки, коли почала інтенсивно розвиватись промисловість, а в теорії містобудування зіштовхнулись погляди урбаністів і дезурбаністів. Окремим етапом автор виділяє (1932-1934 рр.) коли було розроблено велику кількість проектів по одному з головних економічних районів Донбасу, а також утворення головного проектного та наукового центру-інституту Діпромисто. Цей період в повній мірі можна вважати етапом зародження Української містобудівної школи.

Наступним періодом стали (1944-1947 рр.) – як результат проект районного планування Донбасу, (1950-1960 рр.) – розвиток окремих територій, (1970-1980 рр.) – період який характеризується новою методикою розробки проектів районного планування, пропонується розробка обласних схем.

Проте найбільш повною періодизацією стала пропозиція, де за основу приймається парадигма, що поєднує персоніфікацію містобудівних знань, досягнень з урахуванням актуальних громадських, соціальних потреб суспільства. Науковим підґрунтям такого бачення є концепція парадигми як знаряддя вивчення самої науки. Парадигма передбачає об'єднання, вивчення і зображення проблем, які найбільш важливі в той або інший період, що дає можливість швидкого вирішення, дякуючи «часовій концепції дослідження» [5, 11]

Базуючись на загальних положеннях розвитку, містобудування та регіонального планування, можна виділити слідувачі періоди. Це теоретичні пошуки в період 1920-1930 років. За класифікацією Ю.М. Білокопя це період ідеологічної парадигми або соціально-політичний. Як пояснення є те, що в даний період дуже активно переплелись і співпрацювали в сфері містобудування та регіонального планування, соціологи та державні політики в пошуках та створенні нових ідеологій шляхом революційних перетворень. Творчість А. Ейнгорна, А. Станіславського, В. Орехова, І. Молоземова, П. Хаустова та інших в значній мірі заклали підвалини саме теорії містобудування та регіонального планування. [6, 11, 20]

Було б, мабуть, неправильно не звернути увагу на деякі ідеї ряду спеціалістів тільки архітектурної галузі. Трансформація ідей Говарда «місто-

сад» у вигляді секторного розвитку знайшло відображення в пропозиції П. Чернишова Головним фактором є трудові зав'язки, з поглинанням приміських периферійних територій. Основою є промислова територія ядро, яке відокремлюється санітарно-захисними територіями. [13] Зовсім протилежною стала ідея Р. Доменка та М. Борисенка, яка базувалась на стабільності зовнішніх меж міста за принципом закритого міста з рівномірним освоєнням території. Головний постулат – місто закінчений територіальний елемент системи розселення. [13]

Місто – сузір'я окремих самодостатніх районів об'єднаних інженерними мережами в єдиний організм на думку І. Малозалова, В. Орехова, В. Андрєєва є принципом майбутньої системи розселення. Подібна ідея була сформована Доксіадісом після уявну системи розселення планети, як всесвітнього міста. [13] Місто як сумарна функція взаємодії багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів стало основою ідеї М. Євсєєнка Більш прагматичною стала ідея П. Хаустова і Г. Шапаровського – основою всього є виробництво. Динамічне залежне від виробництва розселення, система обслуговування та стабільні транспортні зв'язки між поселеннями та містом. [13]

Зовсім протилежна думка Я. Ліфшица, яка полягала в необхідності збереження історичних міст та децентралізація промисловості, а саме винесення за межі міст. Йому також належить ідея нового міста з радіально-кільцевою планувальною системою. Ще слід згадати доволі важливу ідею В. Мірера і Г. Молокіна, яка по суті стала прототипом Говардовських міст супутників. Децентралізація функцій та розвиток транспортних зв'язків, як основи взаємодії системи розселення, заклало початок процесів агломерування поселень за функціональною цілісністю системи. [9, 13] Можна ще багато наводити прикладів саме теоретичних пропозицій пошуку нових форм розселення, проте на жаль, вони не знайшли практичного відображення. Можливо даний період і отримав назву ідеологічної соціально-політичної парадигми в дослідженні Ю.М. Білоконя. Зростаючі темпи промислового розвитку стають причиною стрімкої урбанізації, яка вимагає особливих форм функціонального перерозподілу територій.

Кінець 30-х та початок 60-х років минулого століття можна називати функціонально-планувальною парадигмою, яка обґрунтовується необхідністю жорсткого економічного обґрунтування стратегії розробок періоду відновлення і побудови нового суспільства. Даний період найбільш обґрунтовано розглянуто в роботах Д. Богорада, В. Артемчука, В. Давидовича, Є. Ключніченка, В. Нудельмана та інших. [1, 6, 11]

Кінець 60-х та 70-ті роки – системно-структурна парадигма у відповідності з науково-технічним прогресом та міждисциплінарною інтеграцією.

Обґрунтування нових форм розселення як об'єкту проектування - система населених міст, групова система населених міст, агломерація, приміська зона. Засновниками стали М. Дьомін, Г. Заблоцький, Г. Лаврик, А. Рудницький, Г. Фільваров, І. Фомін. [1, 2, 4, 10, 19]

70-ті - 80-ті рр. Екологічна парадигма, в зв'язку з глобальною природоохоронною проблематикою (І. Бистряков, Ю. Бондарь, Т. Панченко, І. Родічкін, Ю. Палеха, В. Вадімов) та інші. [11]

90-ті – 2000 рр. Культурологічна парадигма вирішення питань, збереження і відновлення спадщини країни, усвідомлення її значення в архітектурній і містобудівній діяльності.

І накінець – 2010 рік – сьогодення. Парадигма структурних адміністративних трансформацій функціонування системи розселення країни – Генеральна схема, обласні схеми, районні схеми та об'єднані територіальні громади. Така вертикаль регіональної підпорядкованості проектної діяльності, на думку авторів, є єдиним вірним шляхом. І якщо знову звернутись до наукових вітчизняних розробок то можна отримати досить переконливе підтвердження цього. Важливим аргументом є - перегляд еволюції необхідності та важливості регіонального планування на різних рівнях в дослідженнях відомих українських вчених.

Д.І. Богорад (1960 р.) – Головна мета районного планування – врівноважений розвиток всіх видів виробництва і будівництва в районі, і раціональне використання територій району в інтересах різнобічного підвищення ефективності праці, зниженню вартості будівництва і негараздів виробництва, покращення та оздоровлення умов праці побуту і відпочинку населення. [6]

Є.М. Перцик (1973 р.) – Районне планування – це теорія і практика найбільш раціонального розміщення на території даного району виробничих підприємств, комунікацій і місць розселення населення. [11]

М.М. Дьомін – Районне планування один з інструментів пошуку рішень по обмеженню росту великих міст. [10]

Ю.М. Білоконь – Це розробка планів, програм, проектів розвитку регіонів і їх структурних елементів. [11, 18]

В.К. Щербань – Проект районного планування є планом заходів з метою впливу на оточуюче середовище. [8]

На думку всіх спеціалістів, головною особливістю регіонального планування є аналітична частина з доказовою базою перспектив розвитку об'єктів проектування. Тому не тільки стратегічні дані, а стан взаємодії складових в минулому, на час розробки, та перспективне бачення є основою регіонального планування. Головними напрямками аналітичних досліджень є:

- аналіз минулого, сучасного та можливого майбутнього стану з визначенням доказових меж цілісності об'єкта його внутрішньої організації та вплив на прилеглі елементи системи розселення, акцентування на проблемах функціонування та розвитку;
- визначення комплексу факторів і умов розвитку об'єкта, динаміка і ступінь впливу як в минулому так і майбутньому на систему розселення;
- визначення соціально-демографічних вимог населення, економічної основи, екологічного стану території з оцінкою оптимальних умов взаємодії різних факторів між собою і природним комплексом;
- визначення напрямків і параметрів містобудівної діяльності, вибору оптимальної стратегії розвитку території за сумарним комплексом затрат – матеріальних, фінансових, трудових, природних та інших ресурсів.

Результати аналітичних досліджень, є основою для конструктивних розробок, обґрунтованого варіанту функціонально-планувальної організації території (об'єкта), мається на увазі розробка самого проекту. Ієрархія проектних робіт, побудована на послідовності викладення стратегії розвитку від країни в цілому до окремих поселень, що дає змогу системного підходу у вирішенні проблем розвитку системи розселення, розвитку економіки, соціальної сфери та екологічного стану.

Сьогодні в Україні надважкий період – закінчено впровадження формальної частини концепції нового адміністративно-територіального устрою, всесвітня пандемія, загарбницька та надагресивна війна розпочата сусідньою державою, величезні змушені міграційні процеси, спад та економічна невизначеність в майбутньому та багато іншого.

Нова форма адміністративного устрою змушена якимось чином доказувати свою важливість для майбутнього країни. До того ж за останні 20 років держава практично не займалась комплексним економічним, соціальним та містобудівним розвитком територій. Відношення до містобудівної діяльності обмежувалось створенням інструменту виправлення помилок в питаннях територіального планування, що створило колапс в функціональному зонуванні території. З'явилась ідея перекласти всі негаразди невмілого керівництва на нову форму суспільних, територіальних і економічних відносин - територіальні громади. Або наступила ситуація “кінчайте, батьку торгувати, бо вже немає чим здачу давати”. Можливо, ситуація, коли є конкретний господар і стане тою стратегічною “чарівною паличкою”, яка дасть можливість розвиватись країні в післявоєнний період.

Сама ідея створення господаря землі на нижньому рівні в історії багато раз виникала і нічого тут нового немає, але в даному випадку продовжуючи теорію Ю. М. Білоконя та І. О. Фоміна можна стверджувати, що новий період це період,

який буде будуватись згідно парадигми територіальної громади як групової системи населених місць на локальному рівні. Парадигма поєднання соціальних прав та економічних можливостей розвитку.

Нова парадигма будується на пошуку шляхів стратегії розвитку горизонталі влади з вертикаллю законодавчо-нормативного управління та контролю. І основою нової парадигми має стати чітка раціональна стратегія організації території, системи розселення, економіки, комунікацій, соціального забезпечення тощо. Без стратегії регіонального розвитку основи - системи розселення майбутнє може мати інший вигляд, а дуже не хочеться, щоб знову повертався феодалізм, тільки назва може бути іншою.

Сьогодні очевидно, що тільки з використанням інструментів регіонального планування в сфері містобудівної діяльності можуть бути проведені ефективні міроприємства по адміністративно-територіальних перетвореннях, обґрунтовані оптимальні межі територіальних громад, які враховують об'єктивно утвореними і які формуються в територіальні системи розселення за критеріями раціонального розподілу ресурсів, кількісних показників параметрів просторової концентрації населення; оптимізації міжселенних трудових і культурно-побутових зав'язків; формуванню локальних виробничих комплексів; оптимізації комунальної та соціальної інфраструктури. [2] Роздуми над можливими результатами та майбутньою стратегією буде спроба викласти в наступних публікаціях. Кінець першої частини.

Список літератури

1. Фомин И.О. Историческая периодизация градостроительной теории в Украине (20-90-е гг.). Сб.науч.трудов: Региональные проблемы архитектуры и градостроительства. Астропринт. Одесса, 1998. Вып. 2.
2. Демин Н.М. Актуальные вопросы районной планировки. Сб. науч. трудов: Проблемы районной планировки. КиевНИИПградостроительства. Киев, Вып. 28. С. 14-20.
3. Эмануил Грушка Развитие градостроительства. Изд. Словацкой академии наук. Братислава. 1963.
4. Демин Н.М. Районная планировка в Украине. Сорок лет спустя. Зб. наук. праць: Досвід та перспективи розвитку міст України. Логос. Київ, 2015. Вып. 29.
5. Белоконь Ю.М. Региональное планирование. Теория и практика. Киев. 2003.
6. Богорад Д.И. Опыт построения перспективной сети городов. Сб.: Вопросы районной планировки Гипрограда УССР. 1963. 73 с.
7. Перцик Е.Н. Районная планировка. Мысль. 1973. - 270 с.
8. Щербань В.К. Вопросы архитектурно-пространственной композиции в районной планировке. Сб. науч. трудов: Проблемы районной планировки. КиевНИИПградостроительства. Киев, 1973.

9. Яценко В.А. Эволюция парадигмы районной планировки в Украине. Сб. науч. трудов: Архитектура. БНТУ. Минск, 2017. Вып. 10. С. 119-126.
10. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем. Будівельник. Київ, 1991, 185 с.
11. Білоконь Ю.М. Регіональне планування. (Сутність та значення). Навчальний посібник. Укрархбудінформ. Київ, 2001.
12. Доценко А.І. Територіальна організація розселення (теорія і практика). НАН України. Фенікс. Київ, 2010. 536 с.
13. Яценко В.О. Еволюціонізм наукових досліджень розвитку та управління територіями на регіональному рівні. Зб. наук. праць: Досвід та перспективи розвитку міст України. Київ, 2016. Вип. 31. с. 116-129.
14. ДБН Б.1.1-13:2012. Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональних рівнях. Київ. 45 с.
15. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій (остаточна редакція). Київ: Мінрегіонбуд. 2019. 176 с.
16. Закон України “Про Генеральну схему планування Території України”, (2002 р.)
17. Концепція адміністративної реформи в Україні від 22.07.1998. ДВПІІ Міннауки. Київ, 1998. 62 с.
18. Куйбіда В.С., Білоконь Ю.М., Територіальне планування в Україні. Європейські засади та національний досвід. Логос. Київ, 2009. 107 с.
19. Лаврик Г.И., Демин Н.М., Методологические основы районной планировки. Стройиздат. Киев, 1975. 97 с.
20. Станиславский А.И., Развитие районной планировки в Украинской ССР – Сб. научн. трудов: Градостроительство и районная планировка. Будівельник. Київ, 1967. с. 43.

Doctor of Architecture, Professor **Diomin Mykola**,
Doctor of Architecture, Professor **Yatsenko Viktor**,
assistant **Korotkova Tatyana**,
Kyiv National University of Construction and Architecture

SEARCH OF ANSWERS, WHY REGIONAL PLANNING IS BASIS OF TOWN-PLANNING ACTIVITY IN CONSTRUCTION OF STRATEGY OF DEVELOPMENT OF UKRAINE

The article briefly examines the results of the development of regional planning in Ukraine and its formation as a separate independent school. The main basic researches of Ukrainian scientists are considered, which make it possible to affirm the independence of the school, the sufficiency of scientific and project developments, forms of complex solutions to issues related to the settlement-territorial community-

district-region-country system, and most importantly, the super-powerful human professional potential of specialists in various industries that have always been interested in the problems of urban development. An attempt was made to prove that Regional Planning is one of the tools for building the country's development strategy at all levels.

In the district triad - planning-town planning-architecture, the central city is occupied by town planning. In the work, the triad is considered from the position of a single continuous process for solving specific objects, where urban planning is only an intermediary between district planning and architectural design, ensuring a gradual process of transition of solving problems from the regional level to a specific object.

The work considered and proposed to consider the periodization of regional planning from the perspective of a paradigm or prediction of a set of problems that are most relevant in one or another period of the country's development, which makes it possible to more reliably solve the tasks of the urban planning sphere thanks to the scientific concentration of research at all levels at the same time.

In addition, regional planning is considered from the position of a powerful tool for finding solutions for organizing the country's settlement system at all levels.

Keywords: regional planning; urban development; development strategy; resettlement; paradigm; territorial community; district planning.

REFERENCES

1. Fomin I.O. (1998), *Ystorycheskaya peryodyzatsyya hradostroytel'noy teoryy v Ukrayne (20 - 90-e hh.)*. Rehionalni problemy arkhitektury i hradobudivnytstva. Astroprynt. Odesa. {in Ukrainian}
2. Domin M.M. *Aktualni pytannya rayonnoho planuvannya*. Sb. nauch. trudov: Problemy rayonnoy planyrovky. KyevNYYPhradostroytelstva, Kyiv. P.14-20. {in Ukrainian}
3. Émanuyl Hrushka (1963), *Razvytye hradostroytel'stva*. Yzd. Slovats'koyi akademiyi nauk. Bratislava. {in Slovakia}
4. Domin M.M. (2015), *Rayonnaya planyrovka v Ukrayne. Sorok let spustya*. Zb. nauk. Prats: Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukrayiny. Lohos. Kyiv. {in Ukrainian}
5. Bilokon YU.M. (2003), *Rehional'noe planuvannya. Teoriya i praktyka*. Kyiv. {in Ukrainian}
6. Bohorad D.I. (1963), *Opyt postroyeniya perspektyvnoy sety horodov*. Zb. nauk. prats: Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukrayiny. 73 p. {in Ukrainian}
7. Pertsyk E.N. (1973), *Rayonnaya planyrovka*. Mysl. 270 p. {in Ukrainian}

8. Shcherban V.K. (1973), *Voprosy arkhytekturno-prostranstvennoy kompozytsyy v rayonnoy planyrovke*. Sb. nauch. trudov: Problemy rayonnoho planuvannya. KyevNYYPhradostroytel'stva. Kyiv. {in Ukrainian}
9. Yatsenko V.O. (2017), *Evolyutsiya paradyhmy rayonnoho planuvannya v Ukrayini*. Sb. nauch.trudov: Arkhitektura. BNTU. Minsk. P.119-126. {in Ukrainian}
10. Domyn M.M. (1991), *Upravlenye razvytyem hradostroytel'nykh system*. Budivelnik. Kyiv. 185 p. {in Ukrainian}
11. Bilokon YU.M. (2001), *Rehionalne planuvannya. (Sutnist ta znachennya) Navchalnyy posibnyk*. Ukrarkhbudininform. Kyiv. {in Ukrainian}
12. Dotsenko A.I. (2010), *Terytorialna orhanizatsiya rozselennya (teoriya i praktyka)*. NAN Ukraine. Feniks. Kyiv. 536 p. {in Ukrainian}
13. Yatsenko V.O. (2016), *Evolyutsionizm naukovykh doslidzhen rozvytku ta upravlinnya terytoriyamy na rehionalnomu rivni*. Zb. nauk. prats: Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukraine. P. 116-129. {in Ukrainian}
14. DBN B.1.1-13:2012, *Skhad ta zmist mistobudivnoyi dokumentatsiyi na derzhavnomu ta rehionalnykh rivnyakh*. Kyiv. 45 p. {in Ukrainian}
15. DBN B.2.2-12:2019, *Planuvannya ta zabudova terytoriyi (ostatochna redaktsiya)*. Minrehionbud. Kyiv. 2019, 176 p. {in Ukrainian}
16. Zakon Ukraine "Pro Heneral'nu skhemu planuvannya terytoriyi Ukraine", (2002) {in Ukrainian}
17. Kontsepsiya administratyvnoyi reformy v Ukraine vid 22.07.1998. DVPP Minnauky. Kyiv. 1998. 62 p. {in Ukrainian}
18. Kuybida V.S., Bilokon YU.M. (2009), *Terytorialne planuvannya v Ukraine. Yevropeyski zasady ta natsionalnyy dosvid*. Lohos. Kyiv. 107 p. {in Ukrainian}
19. Lavryk H.I., Demin N.M. (1975), *Metodolohycheskye osnovy rayonnoho planuvannya*. Stroyzdat. Kyiv. 97 p. {in Ukrainian}
20. Stanyslavskyy A.Y. (1967), *Razvytye rayonnoy planyrovky v Ukraynskooy SSR*. sb. nauchn. trudov: Hradostroytel'stvo y rayonnaya planyrovka: Kyiv. Budivelnik. p. 43. {in Ukrainian}